EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKA DAGBLADET

12. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla

Vastutav väljaandja
(ansv. utg.) Hans Schlier

Peatoimetus ja talitus:
EESTI MAJAS, Stockholmis,
aiaskäik, Ecksgränd 3
Aadress: Box 16320
103 26 Stockholm 16
Telefon: 21 84 46

Toimetus Eskilstunas:
Toimetaja Jüri Aus
Aadr.: Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna. Tel.: 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 28650

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 14?:—
Termin (4 kuud) ..... kr. 53:—
Kuu ..... kr. 15:—

Kuulutusehind 75 öörl mm.
Arikuulutused 1 kroon mm.

Eskilstuna-Kuriens Tryckeri AB
Eskilstuna 1970

Eskilstuna-Kuriren

Laupäeval, 2. mail 1970
Upplaga C
Nr. 100 (3384)

Lundis tähistati EUS 100-aasta juubelit EUS Lõuna-Rootsi koondise poolt aktusega. Pildil vasakul koondise eestseisus — Evald Pääsuke, Villem Koern ja Günter Suurkuusk, paremal võtab Andres Koern vastu Aleksander Sagimi käest temale määratud Schönbergi-stipendumi. (Foto Jaan Reinbach).

Valitsus taunib demonstrante 'KÄPUTÄIS LONTRUSEID'

STOCKHOLMI — Stockholmis asetleidnud järjekordsed vasakpoolsete USA-vastased demonstratsioonid, kus USA uut neegrist suursaadikut loobiti munadega, on leidnud teravat hukkamõistu valitsuse välispoliitilises deklaratsioonis. Selles oeldakse muuhulgas, et kui Rootsi arvustab ameerika poliitikat Vietnamis, siis on see asi omaette. Hoopis teise kategooriasse kuulub aga solvav kältumine, mis tabas USA uut suursaadikut. Palme ja väiseminister Nilsson kasutavad väljendust "käputäis lontruseid", mis Riigipäeva terminoloogias on ebatavaliselt terav ja harvakuuldud väljendus.

Valitsuse välispoliitiline deklaratsioon oli tegelikult juba välja kirjutatud, kuid pärast vastavaid raporte Rootsi esindustest USA-s tehti täiendus, kus esineb meeleavaldajate kohta väljendus "käputäis lontruseid".

Igal juhul on üks mõjukamaid USA kongressiliikmeid, Mendel Rivers, teinud ettepaneku, mille kohaselt ambassadör Jerome Holland kutsutakse kõju tagasi. Mitte ainuüksi seda, Mendel Rivers leiab, et ka USA suursaatkonna staatust tuleks redutseerida tavalise legatsiooni nivoole.

— Ma satun sõna tõsises mõttes maatu, nähes kuidas Rootsis käitutakse, suursaadik Hollandiga, sõnas Rivers, kes on Esindajatekoja kaitsekomisjoni esimees.

Rootsi välispoliitiline deklaratsioon, liiges teises kõjas ette väiseminister Nilsson ja esimeses kõjas peaminister Palme. Võib juurde lisada, et on kaua aega tagasi sellest, kui peaminister isiklikult on välispoliitilises avaldluses valitsuse deklaratsiooni ette lugenud.

Riigipäeva teises kõjas pooldasid kedanlikke erakondade esindajad Nilsson-Palme ägedat hukkamõistu. Keskerakonna juht Hedlund sõnas, et tegemist pole enam meeleavaldusega, vaid pohtakujuliste huligaanitsemistega. Rahvapartelilane Sven Gustafson märkis, et demonstrandid täielikult ignoreerivad demokraatlikke mängureegleid.

Moderaatide erakonna juht Yngve Holmberg leidis, et väiseminister avaldik ja terav hukkamõist on küll õnnalõhul, kuid "sel juhul ei peaks see jäsma ainuüksi suuliseks".

— Tundub, et üks ministeerium ei tea mida teine teeb, sõnas hr. Holmberg. Kohtuminister näiteks tahab nõrgestada ameerikavõimude võimalusi astuda vahele, kui solvatakse ja mõnitatakse võõraste riikide esindajaid. Peale selle tahetakse piirata ka politsei võimalusi astuda vahele demonstratsioonidele.

Mihajlovil pandi suu 4 a. kinni

WASHINGTON — USA kirjastus Farrar, Straus & Giroux teatab, et jugoslaavia kirjaniku Mihajlo Mihajlovi vanglamemuaarid ei tule avaldamisele vähemalt neljaasta jooksul, ehkki käsikiri on juba kirjastuse valduses.

35-aastane Mihajlov vabastati hiljuti Belgradi vanglast, kus ta oli kolm ja pool aastat "rigivaenulikke propagandas" süüdistatuna. Cheks tingimusele oli seejuures, et ta ei avalda trükis midagi vähemalt neljaasta jooksul. Komplikatsioonide arahoidmiseks on kirjastus otnustanud nüüd sellest nõudest kinni pidada. Memuaarid kannavad pealkirja "Mõtted". Kuidas need Ameerikasse toimetati, selle kohta ei anna kirjastus loomulikult mingisugusid andmeid.

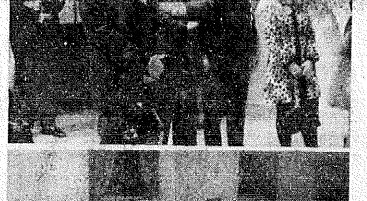

New Yorgi kultuuripäevadelt. Vasakul Eud. Kiviranna, Endel Kõks, Ivar Iwsk, Koit Ojamaa, Kaaren Kolbre. All noorsoo kriisi käsitlev laudkond. Vasakult.

Kuhu viib nooruse-kriis? USA kultuuriürituse lõpp

NEW YORK (EPL) — Ilm on muutunud külmaks ja tuuliseks, kui koguneb dr. Peep Rebane neljanda ja viimase kultuuripäeva avaloengut kuulama enam kui 200 inimest. Tema loengu teemaks on "Paavsti suhted Eestiga" ja loengu kestel selgub, et ta on rakendanud hoopis uue printsiibi. Seenlnl on eestlaste ajalugu uuesti ajalooteele, poolt kästlet nagu seestpoolt vandeldes. Umbes nii, et kolmeteistkümnendal sajandil Mõõ-lulu Mõõgavõõndade Ordu Eestimaale ja mis nad siis seal tegid. Dr. Rebane vaatleb uut sündmust hoopis teiset plaanil, ta vaatleb paavsti poliitikat Skandinaavia riikides ja Kesk-Euroopas, analüüsib hüvipiirkondade ristumisi, kninngakodade omavahelisi konflikte ja paavsti poliitikat nende lahendamisel. Seega paigutab referent Eesti pinnal toimunud määravad ajalooliised sündmused seoses kogu-Euroopa poliitikaga ning avab hoopis laiema perspektiivi.

Ilmselt ja tunneb põhjalikult käsitatavat ajajärku nimetades isikuid ja dokumente mis ainult pealiskaudselt ajalugu tundjale kungi pole teatavaks saanud. Noore õpetlase ettekanne on selge ja hästi kuulatav ning talle esitatakse kuulajate poolt rida küsimusi. Sõna võtab mitmel korral Rudolf Kiviranna soovitades Eesti ajaloo lugemist kriminaalluitude asemel, sinnuti peab ta õigeks, et maa kristianiseeriti, kuigi see toimus mõõga abil.

Järgmisena astub kokku laudkond koosseisus dr. Olav Millert, dr. Tõjvo Miljan, dr. Rein Taagepera, dr. Heino Ainso kes on laudkonna juhataja, dr. Vootele Vaska ja mag. Andres Jürisalo, et arutada küsimust "Kuhu viib noorsoo kriis?"

Väljas on lumesadu paisunud tormiks mida läbivad valguõõgid ning sõõnkärgatused, ja see tundub olevat sobiv helikuliiss käsitatavale küsimusele. Sissejuhatavas sõnavõtus maalis dr. Olav Millert populaarse pildi tänapäeva noorsse välimusest, ülessutumisest, ideaalidest ja võõtlusvahendeist.

Dr. Toivo Miljan käsitas ühiskonna kihistumist, teadusliku ja tehnilise elidi mõjumisviise ühiskonnas ja üksikutele kihtide ning gruppide katseid selle elidi adapteerimiseks.

Dr. Rein Taagepera esitas huvitava skeemi "Tehnoloogilis-ühiskondlike pöörete süstemaatika", mis paljundatuna oli kuulajaile kätte jagatud. Selles skeemis on ta mitmepinnaliselt kujutanud ühiskondlikke pöördeid alates 15. sajandist — põhiliselt küll iiks värske katse vaadelda kiiceoleva ajastu sündmusi pikema-ajalise ühiskonnliku protsessi väljendusena.

Dr. Vootele Vaska lähtus filosoofilis-analüütiliselt pinnalt leides, et ngõrsco revoldis ilmnev nihilism on sisulisel seniste väärtuste lagunemine, millele peaks järgnema unte väärtuste sisserool.

Mag. Andres Jürisalo on mitmel puhul jõõgimud lähedalt ülõpilaste võite ja tema võttis oma tähelepanekud kokku New Lefti tegevust teatrieseduseja võrreldes kus sisu on nõrk aga teatraalsed efektid head. Selleli pinnalt lähtudes kestis mõtelevabetus leudkonna ja kuulajate vahel kella üheksani.

Kell üheksa oli eõtenähtud Kultuuripäevade lõpetamine. Korraldava toimkonna ahiesimees dr. Heino Ainso tõõsõ ja konstateeris lõhtsalt, et esimesed eesti Kulturiipäevad Ameerika Ühendriikides on lõppenud. Ta ütles, et Pärvade kasumõõjaid ja teostajaid on inspireerinud KLENKi päevad ja Metsatõlkooli tegevus Kanadas, et need on kannud vajadus sõõkama ja avarama eestluse järele.

Lõpp. Selleie uuele leheküljele väli-eestlaste kultuuritõõs pandi punkt Ei mingit deklaratsioonl, ei mingeid pidulikke ega tähtsusõõtisi resolutsioone, ei mingeid tulevikutõõtusi. Lõhtsalt et nii see oli, ja nii meie olime — ja et nii saab see olema, ja nii saame olema ka meie.

Ja mis oled öieh need Kulturipäevad? Kas need tehti ainult, vii vajati neid? Kas mina vajasin neid? Ma tahtsin näha, kes on need inimesed kes neid teevad, mida ja kuidas nad mõtlevad, milline on see

Järg. lhk. 2.

KOITJÄRVE NOORTELE SCOUTIDELE TALLINN-s Eestlastele ühtlasi GÖTEBORG POSTGIRO 528497

Osakas on juba kitsas

OSAKA — Jaapanlased hakkavad üha tõhkem nurisema, et Expo '70 maa-ala on liiga täiskliitud ja toitude hinnad liiga kõrged.

815-aakriline Expo '70 ala on viimase võimaluseni täiskliitud nadalaõppudel, millal külastajate arv ulatub valiselt ületab veerand miljoni piiri. Maailmanäitus, mis suletakse 13 septembril, toob arvestuste kohaseit kokku üle 50 miljoni külastaja.

Göteborgi Eesti Maja ühel hiljutisel klubiõhtul esines loenguga Sitsiilia kohta pr. A. Viinapuu. Tänuna GEM klubi poolt andis esinejale ühe lilli esimees Hartvig Engso. (Foto Kopler).

Laulukunsti taimelava näitas oma võimeid

Laupäeval, 25. aprillil toimus Stockholmi Jakobi kirikus vaimulik kontsert, milles olid kaastegijad Helene Lepperi laulustuudio praegused ja endised õpilased, et sellega märkida laulustuudio 20-dat aastapäeva. Ja ühtlasi pidulikult tähistada stuudio juhataja 70-dat sünnipäeva.

Pagulaselu algaastail oli laulusõõdelstel võimalusi oma stuudiumiks saada sejatsiidlikult. Siin ja ahi puimeit kasemaalasest laulupedagoogilt. Tanapäeval on Helene Lepperi laulustuudio teadaolevalt aimuke aktiivselt tegutsev laulustuudio Stockholmis, teised on ärtrünud illeemesademe või lõpetanud tegevuse.

Nagu teatrikool ei tee kellestki täiveerelist näitlejat ja lavakunstnikku, vaid ainult kätte juhatab ja siese harjutus töötedel ja mõnedki kuidas oma loomulikku annet kõige õigemal ja soodsamal suuna mõõda süstemaatiliselt arendada, tõõendada ja kõiposele viia, et tee ka laulustuudio kellestki kontsertsolisti. Inimesele koduseit kaasa antud häälematerjal ja selle resurssid on veelgi haprum ja õrnemat käsitlemist nõudev instrument. Z õpilsa tahtmiste võtete kätteõpetamiseet nagu instrumentaal-muuska alal. Suurim töö langeb siin õpilaste endale, harjutamistele, mida õpetaja pidevalt juõsadab ja kontrollib. Eks sõõnka on õpilase enda pädevus ja kannatlikkus saavutada ahused, millele saab edasi ehitada. Vastutustundega laulõõpetajale on iga õpilane omaette individ, kelle taõõõõrme hõõlematerjaliõõõõ

EPL
2. mail 1970

Agressiooni muster

Kõneldes viimati USA vägede kärpimise võimalustest Lõuna-Vietnamis tähendas president Nixon, et olukorra üldine areng seal on selles mõttes olnud soodus. Teisest küljest peab ta aga kahetsusega tunnistama, et läbiräkimiste rindel pole olnud mingit progressi. Vaenlane nõuab endiselt, et ameerika väed ühepoolselt ja tingimusteta tagasi tõmmataks, et USA reedaks Lõuna-Vietnami seadusliklult valitud valitsuse ning nõustuks poliitilise sobimusega, mille praktiliseks tagajärgeks oleks ühe kommunistliku valitsuse vägivaldne pealesurumine Lõuna-Vietnami rahvale. See tähendaks Ühendriikidele alandust ja lüüasaamist, millega nad ei või ega taha leppida. Pealegi tuleb silmas pidada vaenlase tegevuse aktiivsust, mis möödunud aasta detsembrist saadik on mitmes piirkonnas ohtlikult suurenenud.

Viimastel kuudel on Hanoi saatnud veel paljusid tuhandeid oma sõdureid uue sõjavõljy läbivimiseks neutraalses Laoses, rikkudes 1962. aasta Genfi kokkuleppe, millele Põhja-Vietnam on alla kirjutanud. Laose lõunaosas teostavad ligemale 40 000 kommunistlikku sõjameest avalikku agressiooni Kambodzha, ühe väikse neutraalse maa vastu, mida kommunistid on aastad kasutanud kui baasi kallaletungideks Lõuna-Vietnamile, murdes 1954 Genfi lepingut, millele Põhja-Vietnam on samuti alla kirjutanud. See kõik kujutab endast Põhja-Vietnami agressiooni ellust muurrit Indohiinas. Viimase kahekssa aasta jooksul on saadetud kümneid tuhandeid sõjamehi kõigile kolmele maale tol poolisaarel ilma ühise piiri Meeste ja varustuse sõstmine kestab jätkuvalt pidevalt. Tõki Minhi rada ning viimastel nädalatel on kommunistid uuesti eluartanud oma rünnakuid Lõuna-Vietnami vastu.

Eri vaenlase uuest aktiivsusest hoolimata on sõjategevus Lõuna-Vietnamis möödunud detsembrist saadik üldiselt vähenenud, mispärast näib eelmisel viimaalil USA vägesid kuni tuleva aasta kevadeni tõenäolevalt vähendada 150 000 mehe võrra. Sellega tõuseks tagasitõmmatute koguarv kuni 265 000 mehenni. Ajatabel ja kontingentide suurus määratakse kindlaks vastavalt sõjaväelise ja diplomaatilise olukorra kujunemisele. President Nixon mõnes sel puhul, et silmas pidades vaenlase elavenend sõjategevust Laoses ja Kamodzhas on USA vägede tagasitõmbamise kava ilmselt seotud teatud riskidega. "Kuid ma meenutan Põhja-Vietnami juhtidele uuesti", rõhutas Nixon, "et kui meie võtame neid riske rahuks, siis võtaksid nemad veelgi suuremaid riske. Kui meie peaksid katkestama kasutada juhust meie allesolevate jõudude omamaalseks Vietnamis mõne suurema sõjaväelise aktsiooniga Vietnamis, Kambodzhas või Laoses. Ma kordan seda, mida ma ütlesin 3. novembril ja 14. detsembril. Kui ma leian, et vaenlase suurenend aktiivsus ohustab meie allesolevate jõudude ohutusele Vietnamis, ei kõhkle ma võimust rangeid ja mõjuvaid abinuusid, et olukorda lahendada."

Kommunistlikku agressiooni Indohiinas käsitles päev varem ka USA välisminister Rogers oma kõnes New Yorgis. Ta nentis, et kuna Põhja-Vietnami aktsioonidega Laoses ja Kambodzhas on otseselt otsesel rikutud nii 1962 Kui 1954. aasta Genfi rahvusvahelisi lepingusid, siis ei president Nixon 6. märtsil saatnud N. Liidule ja Suurbritanniale kirjaliku ettepaneku lepingusõsilste kokkukutsumiseks. Peaminister Wilson oli nõus, kuid Nõukogude valitsusjuht Kosõgin vastas eitavalt. 21. märtsil palus president uuesti, et N. Liidu valitsus radaks oma kõnelusi. Selleks kirjale ei ole vastust tänaseni tulnud. Ometi peaksid kõik lepingusõsilised, N. Liidu ja Suurbritanniga kui kaasesistujatega eesotsas olema huvitatud lepingute täitmisest. USA ei või muidugi jätada ükskõiksks selle suhtes, kuidas survega rikub Laose ja Kambodzha sõltumatust ning erapooletust. Sündmused mõlemal maal puudutavad peaaegu USA enese jõudude julgeolekut Lõuna-Vietnamis ja rahuvaljavaateid seal. Väliisminister Rogers lõpetas usus, et Vietnami sõja lõplik lahendus peab ka Laost ja Kambodzhat arvesse võtma. Kuidas aga kommunistliku agressiooni mustermiitega indohiinas kiiremini toime tulla, jäi ebaselgeks. Vastust aitavad võibolla anda ohtu nundvad naabermaad Indoneesiaga eesotsas.

A.K.

Läti peapiiskop PAAVSTI jutul

Läti luterlik peapiiskop vabas maailmas Arnold Lussis, kelle peakorter Kanadas — Torontos, on energiline mees ja elavalt tegev oma kodumaa vabastamisvõitluse heaks. Ta on sündinud 1908 Pechalgis ja valitu alles mõned aastad tagasi Läti vaba maailma luterliku kiriku juhiks. A. Lussis kuulus kodumaal lõsesisvuse päevil Läti Ühendriikide president Karl Ulmanist peoõdavasse ringkonda. Käesoleva aasta aprillis oli ta pikemal Euroopa-reisil, vilbides kõigepealt Lääne-Saksamaal. kus tähistati Läti vabariigi peapiiskopi Theodor Grinbergsi (Grünberg; mälestuspäeva, kuna tema sünnist oli möödunud sada aastat. Sõna otsi kohta soitsela ka teised tuntud läti avalikud elu inimesed vabas maailmas, nagu praegune Läti saadik Londonis Ohzolin, proost Terinsh Rootsist jt.

Peapiiskop H. Lussis jätkas oma reisi Itaaliasse, kus paavst ta 11. aprillil eriaudientsil vastu võttis. A. Lussis on varem, Läti iseseisvuse päevil olnud kahel korral — 1936 ja 1938 õppereisil Itaalias. Läti peapiiskopil oli Roomas paavstiga pikem kõnelus Läti maa ja rahva praegusest olukorrast N. Liidu ikke all. Paavst oli palunud Läti peapiiskopil anda tema nimel tervitusi edasi kogu läti rahvale. Olgu siia märgitud, et rahvastik Leitgallias on katoolikliik ja et iseseisvas Lätis teotses katoolikliik piiskop, kelleks piskemaiega oli katooliku vaimulik Rantzan, kes kuulus tegevpolitikuna ka Läti parlamendi. Piiskop Rantzan elab vana mehena praegu USA-s.

Peapiiskop A. Lussist uurutleti ka Vatikani läätkeelses raadiosaates, mis on määratud peamiselt kestatud Läti jaoks. A. Lussis jutustas muuseas selles raadiosaates, et läätlastel USA-s ja Kanadas, kuz neid saub kõige rohkem, on pagulupäevil ehitatud 32 kirikut, millede kogiväärtus on 2 miljonit dollarit. Peapiiskop A. Lussisel on Torontos oma kogudus.

*

Kui Läti iseseisvuse väljakuulutamisest möödus 1968.a. 50 aastat, ravid läitlased USA-s ja Kanadas kokku 100 000-dollarise fondi, millest jagati rohkestl toetusi mitmesugustele läätlaste vaba maailma kultuurilistele ettevõtetele ja millest suur osa muutus reserveriti Läti probleemi tutvustamiseks vahale maailmale.

Ka anti selle fondi summadega välja juubelitoes Latvija kohta inglise, prantsuse ja hispaania kteles levitamiseks vahas maailmas, hispaanikeelne väljanne levitamiseks peamiselt Lõuna-Ameerikas. Nende ridade kirjutajal on kaautada selle juubelitoese prantsuskeelne väljanne, hästi suures formaadis. Kaanel Läti vapi kujutus originaalvärvides ja läti kullaga trükitud suurelt "Latvija".

Teose ilusamate fotode hulka kuulub ülesvõte läti rahvariidest kandvaist neiudustest. Üks suur foto kujutab läätlaste rahvariistu laipidsid vahas maailmas, mis korraldati USA-s — Clevelandis (Ohois) 1963. Piltide seeria lõpeb kauni katoliku kirikuga Daugavpilsis (Dvinskis) ja Läti maastiku vaatega. Viimane foto on tehtud USA-s teutsevate läti rahvastes keskorganisatsioonide delegatsioonist USA väliisministri Dean Riuski külastamisel. Fotol on esitatud läätlastamisel. Fotol on esitatud läätlaste pooli Bruno Albats, Alfred Berzinsh ja dr. T. Lejimsh, edasi järgneval Leedu esindajad ja eestlaste pooli H. Leesment ja Bushman. Teosele on lisatud bibliograafiline ülevaade kõigist neist läätsamatest viljaandeist, mis on ilmunud peamiselt inglise ja prnatsuse keeles Läti iseseisva vabariigi ja üldse Läti probleemi kohta vahas maailmas. Seda teost trükiti 12 000 eks. inglise keeles, 50000 hispaanai ja 3000 prantsuse keeles.

Läätlased vahas maailmas, peamiselt USA-s ja Kanadas, koguvad praegu jõile 50 000-dollarilist fondi läti kultuuritöö heaks ja läti vabaduvõitluse tutvustamiseks vahas maailmas.

FAKT

Nüüd on aeg häält tõsta!" BATUN taotleb ühisaktsiooni

NEW YORK (VE) — Tänavu sügisel tähistab UN oma 25-ndat asutamise aastapäeva, mida pühitsetakse pidulikult UN-i üldkoosoleku istungitõrgul. Selle aastapäeva tähistamine langeb ühe ajal on ka nuumaadele ja rahvastele kindlustusel iseseisvuse deklaratsioonil 10. aastapäev. Sel puhul pöördub BATUN kõigi Balti organisatsioonide ja üksikisikute poole, et nadüles tõstaksid Eesti, Läti ja Leedu küsimuse.

BATUN-i lakituses märgitakse:

Tõenäoliselt UN-i ükimed menuutavad sel puhul oma saavutusi ja murjumisi ja see oleks õige aeg ballastel meenutada vahale maailmale Eesti, Läti ja Leedu saatust. Need kolm rahvast, varemalt iseseisvad ja ka Rahvaste Liidu liikmed, on ikka veel nõukogude okupatsioonil. UN-i põhimõte, et kõik rahvad, nii suured kui ka vaiksed, peaksid olema iseisvad, jäi Balti riikide osas juba 25 aastat tagasi rakendamata.

Nüüd on õige aeg häält tõsta ja meenutada nende rahvaste ebaõiglast saatust.

Balti rahvastel ei ole praegu ametliku hääleõigust ÜN-is. Meie ballased saame rõõkida ainult oma sõprade kaudu. Seepärast kõik baltlased kogu vahas maailmas peaksid katsuma mõjutada oma maa valitsusi ja nende esindajaid, et nad tõstaksid Balti küsimuse ÜN-is. Kuna baltlaseci elavad mitmesugustes erimaades, kus ka vastavad võimalused on aerinevad, siis ei saa siin anda üldformulat, kuidas tänseit toimida. Kuid üldiselt peaks ütemeks kõigi baltlaste Põha tohku juhtida kohapealsete valitsuslikmete tähelepanu balti rahvaste saatusele.

Eesti, Läti ja Leedu iseseisvuse taastamine peaks olema üks tähtsamaid küsimusi kogu vaba maailma ühiskonnas.

Siinkohal me paneme kõigile baltlastele südamele, et ailjargnevaid aktsioone teostataks kõikjal, kus elab baltalsai:

Vastavat maa valitsusele tuleks saata lühike, selge memorandum Balti küsimuste kohta. Igal juhul tuleks memorandum esitada kolme rahvuse nimel, ka siis kui kaha peal ei esine tegelikult kolme rahva liikmeid. Ainult väikestes keskustes oleks memorandumi saatmine kirja teel mõeldav, muidu aga on mõjuvam delegatsioonil poolt ile antud memorandum. Suurtes keskustes, kus on ametgusevad Balti organisatsioonid, on memorandumi üleandmine organisatsioonide kohus ja ülesanne.

Ka üksikuilt ja lalii pillatult elavad baltlaseci peaksid valitsuse esindajatega kontakti astuma Balti küsimuste selgitamiseks.

Nenede ülesanne oleks ka kirjade kirjutamine valitsuse liikmetele. Samuti on lähividav allkirjade kogumine nii kohalike elanike, vastava maa esindusliikmete kodanike kui ka baltlaste hulgas.

Tuleks korraldada demonstratsioone ja suuri koosolekuid ja samal ajal saata delegatsioone valitsuste esindajate juurde. Peaks katsuma mõjutada balti rahvastele sõbralikke valitsuse liikmeid, et nad tõstaksid üles balti rahvaste küsimuse oma maa esinduskojas.

Samuti pöörduda kohapeal riigimeeste ja ühiskondliku elu juhtide poole ja taotada saada nende teostust meie küsimuses. Balti küsimuse tutvustamiseks pöörduda sõbralike sjalehtede ja ajakirjanike poole. Võimaluse korral astuda kuulutusi ajalehidesse ja kasutada raadiosaateid.

On väga tähtis kõigist neist aktsioonidest informeerida BATUN-i. Võimaliku tapusega edasi anda kõrvu, mida tehti, ja lisada vastavad kõnetekstid, kõnelejate nimed, jne. BATUN informeerib pidevalt Eesti, Läti ja Leedu ajakirjandust kõigest sündimust.

Informatsioni kokku kogumid, BATUN saadab ka samasguse memorandumi nende maade Un-i esindajale, kus tegelikult baltlasi ei ela.

Pärast septembrit teeb BATUN saadud materjali alusel kokkuvõtte kõigist korraldatud aktsioonidest korin maailmas ja saadab selle kokkuvõtte UN-i esindajatele ja ka valitsuste liikmetele.

Samuti on BATUN tänulik igaüue idee ja ettepaneku eest. Meelsasti antakse ka omalt poolt informeerivat materjali.

See ülesanne läheb kõigile balti organisatsioonidele, kuid balti ajakirjanduse kaudu pöördub BATUN iga üksiku eestlase, lätlase ja leedulase poole, et nad ühineksid selle tähtsa ülesande täitmisel.

Mida me ka UN-ist ei mõtle, siiski on UN ainuke poliitiline foorum, kuhu iga iseseisva maa esindaja saab omá läält tõsta, märgib BATUN oma läkituses. UN-i 25-nda aastapäeva pühitsemisele tulevad paljud riigipead ja isiklikult.

Mei ülesandeks ja kohuseks jääb, et Eesti, Läti ja Leedu rikkide nimed ühiselt tõst ning valjult sel puhul.

Röövel tulistas arsti Noodivihk päästis elu

NEW YORK (VES) — Teistkord-selt elu alustanuks võib end lugeda dr. Verner Jürman Baltimore läänistelt, Pasadenast, Md., kes hiljuti lange negrist tänavaröövli ohvriks. Olles siirdumas paari kaaslasega Baltimore Eesti Majja meeskoori lauluharjutusele, jäi ta parkima autod maja kõrvalkrundile, kuna kaasasõitnud lauluvennad sõirdusid Eesti Majja.

Lõpetanud toimingu ja hakates sammuma läe maja poole, astus ootamatult tema kõrvale pikakasvuline, hästiriietatud neeger ja näidates revolvrit nõudis kohest rahakoti ülesandmist.

Dr. V. Jürman, ka küllalt kõrgekasvuline, kuid lühem tänavaröövlist, võttis õhvardust külmaveerelisel, arvates, et revolvris on tegemist hirmuäratõmbeks kasutatava mängurelvaga. Ütelnud röövlile, et ärgu tehku rumalat naljo, astus ohvriks vastitu edasi. Samal hetkel tabas teda seljatagant tugev revolvrihoop pähe, tekitades pika, verdjookava haava.

Hoop ei õõnnud aga ohvrit ümaseks, kuid tekitas suurt valu, ja külmaveerelise mehena suutis dr. J. hüpata autode vahele. Samal hetkel tulistas röövel teda, isegi mitu korda. Hiljem selgus, et tõkg kuulidest oli läbinud dr. V. J. käes olnud ja kriina hoitud pahus noodiraamau, tungides läbi selle ja riietuse pesuni ning liites nahale, sõidame kohale, tugeva sinise pleki. Kuni oli onneks kaotanud lõõgitõju surmatõõ sooritamiseks ja noodiraamat päästis tuntud arsti elu.

Tehes sikk-sakke, pääses Dr. V. Jürman autode vahelt siiski Eesti Majja ja röövel põgenes. Tema kaaslane, teine neeger, oli juhtumit jälginud ootevalmis autode vahelt.

Eesti Majast helistati kohe politseisse, kes kiiresti kohal sõabsa koos sanitaarautoga. Kuid röövlid olid ja ba kadunud. Dr. V. Jürmanil tuli minna haiglasse, kus peshaav puhastati ja kinni õmmeldi.

Pola Negri mälestused

NEW YORK (VES) — Ennesõjaaegne filmi suur läht Pola Negri elab praegu San Antonios, Texases. Ta on praegu 70-aastane ja avaldas ässja oma mälestused.

Ta oli omal ajal esimene, kes hakkas varbakõiusi värvima tõiuid teeb seda iga koolitüdruk. Mälestuses ta kinnitab, et ta olnud Rudolph Valentino "ainus tõeline armuke". Seda siiski ei usuta. Kuid Valentino suri ja ta põrm viidi rongil Kaliforniasse, siitis Pola Negri matuselistega kaasa. Ühtnutakse, et ilus pea tuskohas, kuhu oli kogunenud rahvast, Pola nuttis ahastavalt kirstul. Uhel peatusel ta hakkas jälle nutma, kuid siis seganud rõõgiluht vahele: "Pole mõtet praegu nutta, meie võtame ainult vett ja siin pole kedagi." Pola Negri kinnitab ka, et kui Hitler nägi tema filmi "Mazurka" (1935), siis olevat ta hõrdalt nutnud. Pola Negri on poolijutt, pärinedes Poolast. Kuid Geebbels tunnistas ta aarislaseks — pärast seda, kui Pola isiklikult Goebbelsit külastas. Pola Negri üütles hiljem: "Võin nõüd kinnitada, et Goebbels siiski ei ole juut".

Unerohi aitas vabadusse

NEW YORK (VES) — N. Vene kalalaevalt "Robert Eideman", milline viibib püügiretkel umbes 100 miili kaugusel New Yorgist, pöörduti 19. aprillil raadioteel palvega USA võimude poole, toimetada laevalt haiglasse raskelt haigestunud naine. Rannavalve helikopter toimetaski laevalt meelemärkuveta olekus ettekandjana tõõtamud 23-a. Daina Palena ühte Staten Island haiglasse. Varsti selgus, et haige on tegemist lätlannaga ja et alul arvatud tõõse loidumõirgituse asemel on haigus põhjustanud ülearune unerohu sisevõtmine, mis kaasa oleks võinud tuua ka surma.

Haiget käis iga päev vaatamas Vene UN-i missioonil paar ametnikku, kes soovisid haige toimetamist Manhattani, Roosevelt hospitali, kus teda ravima pidi hakkama missiooni arst dr. Shabakin. Haige keeldus aga ülevimisest ja teatas, et ja on unerohu sisse võinud ainult soovrast, et pääseda New Yorki haiglasse selleks, et mitte tagasi põõrduda laevale ja N. Venesse üldse.

Haigla, kus Daina Palena viibis, läätiski venelaste nõude täitmata ja kutsus kohale immigratsioniametniku, kelledel neiu palus võimalust maale jäämiseks poliitilise põgenikuna. Viimase poolt toimetati haige ülekuulamine ja teatati, et immigratsioonil ja naturalisatsiooniasutus teeb oma otsuse lähema 4-5 päeva jooksul.

Immigratsioonivõimud teatasid, et tuleb selgitada, kas põgenik soovib maale jäämiseks siinsete paremate elutingimuste pärast või on selleks poliitilisedki põhjused, mis õigustavad maale jäämise.

Haiglas viibimise ajal külastas põgenikku ka siinseid läätlasi, teiste seas ka R. Paegle, kes tuntuks saanud Batun'i tegelasena.

● **Puerto Ricos Ponces tõõtab ühe Los Angeleisi firma sisaerettevõtes ins. Mati Valtman. Ponces tõõtavad veel kohalikus haiglas dr.med. Arkadius Tamm ja San Juanis ins. Kevend, kes sinna on komandeeritud oma firma poolt Venetsuelast.**

Akad. eksamid

Maylandi ülikooli lõpetas Jaak Pesti (EUS) BBA kraadiga majanduseaduse alal. Ta kavateeb tööle asuda oma erialal Lääneranniku Parkir Long Islandilt.

San Francisco State College politiliste teaduste osakonna lõpetas rahvusvaheliste suhete erialaga BA kraadiga Andres Kurrik (korp! Rostlia). Ta kavateb tööle asuda New Yorgis, kuhu ta on juba saanud elamiseks.

McMasteri ülikooli Hamiltonis, Kanadas lõpetas Juan Pallop (EUS) BA kraadiga geograafia alal. Ta jätkab edasiõppimist samas ülikoolis magistrikraadi saavutamiseks. Ta on endiningkonnakohtuniku Juhan Pallopi noorem poeg.

EESTI KULTUURI KOONDIS
POSTGIRO 57588

Arnold Paasi mälestades

Stockholmis suri 23. aprillil maajandustaadlane ja end. Saare maavanem Arnold Eugen Paas 79 a. vanuses.

Arnold Paas sündis 3. detsembril 1890 Saaremaal Valjala kõrts laeterikkus perekonnas. Lõpetas Kuressaare gümnaasiumi ja astus siis Tartu ülikooli uõuteadust õppima. Vaevalt astsa olnud ülikoolis, mobilisereti ta Esimesse maailmasõtt, kus ta juba esimeses lahingus langes sakssa sõjavangi. Sõjavangi-elu kestis tervelt neli ja pool aastat, siis pääses ta uuesti kodumaale ja alustas uuesti õpingudi Tartu ülikoolis, mitte juba majanduseaduse alal. Ta abiellus a. 1920 Paula Allikuga ning õpingute kõrval oli ametis Valgas riigimaade ülema abina. Pärast ülikooli lõpetamist astus ta Põllumajanduseteriumi maadevõõrandamise asutuse tecnistuuse ning sealt Riigikontrolli, kus ta oli revidendiks kuni 1940-nda aastani, mil ta määrati Saaremaa maavanemaks. Selle kohal vallandati ta venelaste poolt. Saksa okupatsioonl ajal astus ta uuesti maavanema funktsioonidesse, täites neid ülesandeid kuni põgenemiseni Rootsi a. 1944.

Rootsis tegutses alguses arhiivitöölisena prof. Hulti juures Uppsalas ja hiljem ametnikuna kindlustuseõsiga Trygg kuni pensioniile minekuni. Oli pärast pensioniile minekut EM Produkti ja Europabagareni reamatupidajaks.

Poliitilisest kuulus A. Paas Eesti Põllumeeste Kogudesse ja akadeemilisel ülõpilasseõts Concordiasse. Arnold Paas oli vaikne, alati sõbralik inimene, suur ja kohusetruu tõõmees, keda alati kaidla ta ideaalim ja patriotism. Selliseme mälestavad oma maavanemat saarlased ja inimesena tema sõbrad ja kolleegid, eriti aga need, kes temaga ühes oild raskelmail Eesti taberuid aegadel. Olgu talle kõrge Kodumaa muld!

J.K.

USA kultuuriüituse lõpp

Algus lk. 1

valmne kiiima milles elatakse. Ja üldse, kultuuri ei peaks mitte tegema, vaid seda peab elama. Eliidi kultuur on teistsugune, kui rahva kultuur. Mille järele hinnata rahvuse kulttuuri, kas selle tippude, või minti keskmise nivoo järele

Päevadel esinemid teadlaste eruditsioon oli eriline ja esinemistehnika laitmatu, sisulisel ja vormilisel oild ettekanded sunnatud arenenud ning haritud publikule — seega ikkagi eliidile. Ilmselt on Ühendriikides tekkinud 3 eliit kel on tavaline ettekanne kõrvutlekute järele, kes arvulisi ja vormilisi seda kandma, ja kel on küllalt energiat selle teostamiseks...

Mu juurde istub noormees Tootost, gümnaasiumiõpilane, keda olen näinud Tõrgiga ka kõnelemas. Tõrgis on silaspidamisest huvitatud, türklased saga mesipuud sageli õõsti on ära varastanud, siis hoiavad sealsed eestlased mesipuid oma muidonnide kaitsel. Kartulite, porgandite ja kaalikate kasvatamine pole peaaegu võimalikki, sest niipea kui kartulid ja juurviljad valmivad, varastatakse need ööpimeduses.

Oma huvitava ja kaasahaarava apell-loengu lõpetas H. Rüdmik sõnadega: "20 tuhandel Kanada eestlasel ja enam kui 20 tuhandel USA eestlasel oleks su-asjaks Tõrgimaa eestlaste päästmine ja tõvilisereiud maailma teoorias," mida saalitsis kaasmaalasi elava kõteplaksutamisega heaks kiitis.

Laulukunsti taimelava

Algus lk. 1

tõõks enda kallal. Kõik meie tuntud ooperi- ja kontsertsolistid on end pidevalt täiendanud ja noppinud teri mitmete laulupedagoogide vaatavaest.

Helene Lepperi laulustuudiot on kaksiimne aasta jooksul (kui kaasa arvata ta laulupedagoogiline tegevus ka kodumaal, on tal tegevusaastaid neliikümmend) Stockholmis võrsunud rida lauljaid, kelle esinemised ühtlasi ka aeratsuud tähelepanu ja rikastanud meie muusikaelu. Taimelavale ja õnnitleme Helene Lepperit ta suure juubeli puhul!

Vaimuliku konterdi kava oli koostatud hea maitsega. Palad olid valitud vastavalt solistide ja õpilaste häälelisele võimetele ja omadustele ja need koosnesid nii eesti kui ka võlismaiste heliloojate loomingust. Kavas oli oreli saatel kooripalasid solistidega, duette ja soololoule. Laulustuudio pregusteet ja endistesi õpilastesi oli moodustatud väikeorvine, kuid tähelepanu äratavate suutmistega segakoor, kelle ettekanded pikkusid sügavat rahuldust ja kunsilisi elamusi. Koori juhatas Harri Kiisk, kelle vilumus ja asjatundlikkus on olnud kasuks laulustuudio õppetöö edukusele üldiselt. Ta esineb ka solistide saatjana klaveril ja oreli. Segakonsertsil saatis segakoori esinemisi orelil Toomas Tuulse, kuna Harri Kiisk oli tegevuses koori juhatamisega.

Kõnelejate ajass osadega Kyrie, Benedictus ja Agnus Dei Anton Bruckneri rühalikust C missast koori ettekandes, kusjuures solistina esines Sigfrid Leer (bariton). Järgnes vaheldumisi duette ja soololaule — kokku 13 pala. Duetistidena esinesid Mare Nõmm ja Aleksander Piht ja Helvi Klement — Koidu Ventser. Sooolauludega: Berit Christiernin, Ulla-Stina Hollett, Aleksander Piht, Mare Nõmm, Sigfrid Leer, Koidu Ventser, Helvi Klement ja Andres Kukk. Kuna laulustuudios õpib ka rootslasi, oli osa ettekandeid rootsi keeles. Kontsert lõppes W.A. Mozarti kaunikõlalisel võimsa "Laudate Dominumiza" koori ettekandes, solist Helvi Klement (sopran).

Sisuliselt oli kava väga mitmekesine, hõlmates peale eelmainitud Bruckneri ja Mozarti helideid järgmiselt autoritelt: Carl Nylund, Max Reger, Felix Mendelssohn, Erkki Melartin, Franz Schubert, César Frank, Georg F. Händel, Jean B. Faure, J. C. Bach, Gounod ja L. van Beethoven (kavalehe järjekorras). Kuuljalaid oli muide võimalus võrrelda palveuskliikku "Ave Maria!" kahes erinevas sõlgestuses — Franz Schubertil ja J.S. Bachil — Ch. Gounodil.

Eesti autoritest oli kavas Friedrich Saebelmann, Mihkel Lüdig, Kaljo Raid ja Artur Kapp. Siin kõitis meie tähelepanu Mihkel Lüdigi südamlikkusega ühinev "Ilmaline" Koidu Ventseri (alt) esituses, Kaljo Raidi meeleloiline "Ohtu laul" oli esiettekandeks Rootsis ja sai tabava tõlgitsuse Helvi Klementilt. Artur Kappi "Vaimulik aaria" ("Oh mulle armuline, Jumal") kujunes kontserdi üheks meeleläävamaks elamuseks oma kauniite orelipartiidega ja sügavalt dramaatilise, tõeliselt pühaliku meeleolulisusega. Helvi Klement, Jaakobkirikus svarus pole solistidele just eriti soodus koorilt laulmisel, kuid kirik helises vastu kui Andres Kukk (bariton) esitas L. van Beethoveni võimsa hümni "Kõik taevad laulvart".

Kontserdist osavõtjad oli rõõmustavalt palju. Ja ettekanded rahuldasid nende hingevajadusi oma sisuga ja sügava tõsidusega.

Vaimulikule kontserdile Jakobi kirikus järgnes seltskondlik koosviibimine Eesti Majas sünnipäevalapse Helene Lepperi austamiseks ja ta lauluõnnitlusele jõudeli pühitsemiseks. Õpilaste nimel kõnelesi Aleksander Piht, pihtlikult esile tuues muresid ja rõõmusid, mida laulufüüngril tuleb oma vaevarikkat teekonnal läbi rõõma, et jõuda kõrgusteni kuhu ta püüdleb. Südamlike sõnadega mainis ta nõuandeid ja vääntuslikku abi, mida Helene Lepper õpetajana oma õpilastele osutab. Ta lisas juurde ka tunnustusõna Harri Kiiskile kaastöö eest. Koosviljad tõstisid oma klaasid õprimate soovide ja õnnitlustega sünnipäevalapse terviseks. Järgnes sõnavõtte rootslasist õpilastelt ja sõpradelt.

Õnnitlejate vooru sõnavõtud lõpetas Kultuuri Koondise esimees B. Gõrman tänuga panuse eest, millega Helene Lepperi laulustuudio solistid on siiustanud meie kõõkultuulemisi ja rõõsvõibimisi, maitsdes ka suhindu ja stipendiumeid, mis õpilasile osaks on saanud. Sünnipäevalaps sai palju lilli ja kingitusi. Talle laudli elagu ja hüüti hurraa nii eesti kui rootsi keeles kõhtsel. Hiljem istuti pidulauas, lastes hea maitsta Eesti Maja köögi-hõrgutistel koos juurdekuulvaga. Ning tehti vägevat laulu, andes ühalkku kontserdi lisaks vaimulikule. Ja kõik mängis-kuulsin papa-Kukke lustakalt ühislaulus kaasa laulmas, meenus mulle tõtelus rähnapojast, kes tee leiab pisu õtsa ja kuke-pojast, kes kõnnis ka jäledes...

ED. REINING

Ärge unustage, et 1. mail algab uus tellimisperiood. Aeg on uuendada terminitellimisi.

EESTI PÄEVALEHT

Hauakivi tööd
H. RAUDSEPP
Tel. 68/61 21 77